

BIRGIT GAARDER

DEN NORSKE

KVINNE

og

EEC

**FOLKEBEVEGELSEN
MOT NORSK MEDLEMSKAP
I FELLESMARKEDET**

Postboks 515 • Sentrum • Oslo 1 • Postgiro 20 86 69 • Bankgiro 8200.01.36065

PILESTREDET 8, POSTBOKS 515 SENTRUM OSLO 1 Tlf. 332012

Birgit Gaarder: Den norske kvinne og EEC.

Det er stiftet et nytt politisk parti i Norge. Et kvinneparti. Det er ikke opplyst hvordan dette parti stiller seg til norsk medlemskap i EEC. Det synes opplagt for meg at partiet som skal kjempe for å bedre kvinnenes økonomiske og politiske kår i Norge, må se det som en av sine primære oppgaver å kjempe mot norsk medlemskap i EEC. Likedan burde de politiske partiers kvinneorganisasjoner føle at de nå hadde fått en oppgave som kunne forene dem alle. De har alle som sin hovedmålsetning å kjempe for at kvinnene gis samme vilkår som menn, samme lønn, samme mulighet til valg av yrke. De kjemper for å bedre enslige mødres kår, for utbygging av daginstitusjoner for barn, for et mer barnevennlig samfunn. Kvinner som engasjerer seg i politikk gjør det ofte nettopp fordi de ser at mennene ikke prioriterer de svake i samfunnet, at de bygger parkeringsplasser i stedet for barnehager, at de uten videre bruker gigantiske summer til imaginære fiender (vårt "forsvar"), men ikke tar seg av de virkelige fiender som truer klodens eksistens. Selvsagt mener ikke jeg at det er noe i kvinnens "natur" som gjør henne mindre krigersk, mer omsorgsfull og opptatt av de svake i samfunnet enn mannen er. Hun er alt som liten pike blitt lært opp til å prioritere andre verdier enn de guttene blir lært å prioritere. Hennes verdisyn er blitt mer menneskeverdig, større grunn til å kjempe for. Dessverre er hun også opplært til passivitet.

Det må være denne passiviteten som gjør at kvinnene ennå ikke har satt seg inn i hva et norsk medlemskap i EEC vil ha å si for den norske kvinnes politiske kår og for de verdier hun mest lidenskapelig kjemper for i det politiske liv. Ved de gallupresultater som er offentliggjort om det norske folks innstilling til norsk medlemskap i EEC, har det vist seg at det store flertall av "vet ikke-gruppa" er kvinner. "Vet ikke" gruppa er det som vil avgjøre en folkeavstemning. Kvinnene har det i sin makt å sørge for at en folkeavstemning vil gi et klart nei til norsk EEC-inntreden. De har det som sin soleklare plikt å sette seg inn i hva et EEC-medlemskap vil ha å si for de verdier kvinnene er opptatt av.

Det ser ikke ut til at menn er særlig interessert i å hjelpe kvinnene til å finne ut hvilken innflytelse det vil ha på kvinnenes rettslige og økonomiske stilling å komme inn i EEC. I alle fall henvender man seg ikke direkte til kvinnene. Det er mulig at det blir det nødvendig å gjøre.

Kvinnene bør være klar over at det er to ulike forhold som må tas i betraktning når norske kvinners rettslige og økonomiske stilling innenfor et utvidet EEC skal vurderes. Man må for det første se på den faktiske stilling for kvinnen innenfor det nåværende EEC. For det annet må man se på den stilling man må regne med at kvinnen vil få innenfor et utvidet EEC. Det siste forhold er det vanskeligste å uttale seg med sikkerhet om, men samtidig det viktigste. Ved vurdering av det siste forhold må man gå inn på en vurdering av Romatraktatens prinsipper og av den økonomiske filosofi som preger disse. Kvinnene burde her kunne få meget hjelp av den generelle EEC-debatt, men de trenger kanskje at debatten blir mer rettet mot dem. Jeg skal gjøre et forsøk her.

Det nåværende EEC. Med sine nåværende medlemsstater er EEC et katolsk dominert fellesskap der synet på kvinnens stilling i familie og samfunn er temmelig annerledes enn vårt. Det er viktig å være klar over dette faktum fordi de menn som er ledende innenfor EEC og også kommer til å være det innenfor et utvidet EEC, også kommer til å avgjøre kvinnens stilling. Den oppdragelse de er resultat av har gitt dem et syn på kvinnen som harmonerer dårlig med det syn norske likestillingsforkjempere har. Den europeiske sammenslutning av kvinneorganisasjoner har forsøkt å få rådgivende status i kvinnespørsmål i EEC. Initiativet kom fra de belgiske kvinneorganisasjoner som var blitt klar over - kanskje særskilt gjennom den danske ambassador Bodil Begtrups påvirkning - hvor meget sterkere de skandinaviske kvinner stod rettsmessig enn kvinnene i EEC. Henvendelsen ble

imidlertid klart avvist av Hallstein med den begrunnelse at Romatraktaten var et fullendt verk. Man trengte ingen rådgivere i kvinnespørsmål.

EEC-byråkratiet på 5000 mennesker i Bryssel gir et godt bilde av kvinnen i EEC. Her er hele bunnsjiktet besatt av kvinner, de har bunnrekordene både når det gjelder lønningslistene og mulighetene for innflytelse. Kvinnene er kontordamer for mannlige sjefer, kantinepersonale, rengjøringshjelpere. Ingen kvinne er medlem av selve kommisjonen, ingen kvinne er departementssjef, ingen avdelingssjef. Den tyske sosiologen, Dr. Karin Schrader-Klebert, hevder at kvinnens plassering i arbeidslivet og i lønnsystemet i EEC er å sammenlikne med fremmedarbeiderens innenfor EEC og med negerens i U.S.A.

Nylig gjennomførte det vest-tyske Infas - institutt for anvendt sosialvitenskap - en undersøkelse blant vest-tyske menn av deres holdning til yrkesaktivitet blant kvinner. Over tre fjerdedeler av mennene svarte at de fant det unaturlig at kvinner hadde yrke utenfor hjemmet. De har fin støtte for sitt syn i de vest-tyske lover - som de også har laget selv. Her er det slått fast i paragraf 1356 i lovsamlingen for den vest-tyske forbundsrepublikk at en kvinne kan ta seg yrke utenfor hjemmet i den utstrekning dette er mulig å kombinere med hennes plikter innenfor ekteskapet og familien. Her har vi kjønnsrolleinndelingen satt i system. For henne: - først ekteskap og familie, så yrke. For ham: - først yrke, så ekteskap og familie. Hvorvidt kombinasjonen er mulig for henne, avgjør han. Ifølge den vest-tyske ekteskapslov av 1967 skal en gift kvinne ha tillatelse fra sin mann for å kunne ta arbeid utenfor hjemmet. I Belgia er det en tilsvarende bestemmelse. Her kreves det til og med at tillatelsen er skriftlig. I Holland og Belgia har kvinner ingen beskyttelse mot avskjedigelse på grunn av giftermål. I Holland var det inntil for noen få år siden en regel at kvinner som var i statens tjeneste måtte tre tilbake fra sin stilling når eller hvis de giftet seg. En rekke hollandske kommuner praktiserer imidlertid fremdeles denne regel. Regelen er også i fullt bruk på det private arbeidsmarked innenfor alle EEC-land. Den er jo også meget praktisk for næringslivet. Kvinnene sies opp når man har behov for det. Har man ikke behov for det, ser man ikke så nøye på regelen. Slik blir kvinnene arbeidskraftreserve.

I det sosial-demokratisk styrte Nordrhein-Westfalen skal kvinnene i gymnasene bli gitt "en huslig eller sosial oppdragelse". I de samme læreplaner blir det hevdet at det er meget tvilsomt om det har noen hensikt å la kvinner beskjefte seg med matematiske og naturvitenskapelige studier. Her har vi Kinder-, Kirche-, Küche -innstillingen.

De franske kvinner fikk stemmerett først i 1945. Den gifte franske kvinne må oppgi sin inntekt ved eget arbeid til sin mann som med eneansvar underskriver selvangivelsen. Den franske børs er fremdeles stengt for kvinner. Dette har især vært en ulempe for pariserinnen Jacqueline Chevalier, en av de få kvinnelige banksjefer i Frankrike. I tretti år har hun blitt utestengt fra børsen. Bare menn skal ha adgang til den økonomiske høyborg.

Den videre utvikling. Man vil kunne innvende at de eksempler jeg hittil har nevnt - og de kan uten vanskelighet flerdobles - er eksempler på hvordan det har vært. Slik behøver det ikke fortsette. I den nylig fremlagte Stortingsmelding nr. 90 om Norges forhold til De Europeiske Felleskap står det på side 54: "Særlig er det behov for å fjerne diskriminerende oppdeling i arbeid etter kjønn." Man er altså klar over at det foregår en slik diskriminering. Er man klar over at den foregår i Norge og? Dog i mindre målestokk. Hven er det forevrig som har noe behov for å fjerne diskriminerende oppdeling i arbeid etter kjønn? Føler den norske regjering et slikt behov? Det ville være gledelig. Men sammensetningen av regjeringen tyder ikke på at behovet er særlig sterkt. Næringslivet har såvisst ikke noe behov for å "fjerne diskriminerende oppdeling i arbeid etter kjønn". Tvert imot - det private næringsliv profiterer på denne oppdeling. Likedan som det blir sagt om fremmedarbeiderne og om negrene i USA blir

det sagt om kvinnen at hun er spesielt "egnet" til å gjøre visse typer arbeid som så defineres som lavtlønnsarbeid. Ett av de siste nummer av Der Spiegel gir en rekke hårreisende eksempler på uttalelser om kvinnearbeid framsatt av vest-tyske industriledere. Eksempelene viser hvordan man prøver å begrunne sitt profittmotiv ved hjelp av en helt uholdbar biologisk tenkning. Enkelte ting innenfor industrien er betegnet som spesielt "egnet" for kvinner, dette blir arbeid der man kun ansetter kvinner, og man betaler dem lavt. Det finnes ingen logikk i resonnementet. Selv om det hadde vært tilfelle at kvinner kunne gjøre enkelte arbeider bedre enn menn - da snarere på grunn av deres oppdragelse enn av deres anlegg - hvorfor skulle dette arbeid lønnes lavere enn menns?

Kvinnens rolle i EEC: Man vil ikke vite av henne i toppstillinger, man trenger henne som arbeidskraftreserve i lavtlønnsgruppene. Og så trenger mennene i toppstillingene henne så hun kan ta hånd om barna når han skal på kurs, etterutdannes, i komiteer etc. Og hun må være lett flyttbar når han skal flytte til en ny by, høyere stilling. Han forsørger både henne, seg selv og barna og skaffer penger til stadig flere ting. Hun er konsument og kler seg moteriktig. I USA ble man i 1959 forskrekket over Mabel Newcomers bok: A Century of Higher Education for Women der det ble påvist at mens 20 prosent av de som tok doktorgrad i USA i 1920 var kvinner, var prosentdelen av kvinnelige doktorander sunket til 13 i 1940 og ytterligere til 9 prosent i 1958. En undersøkelse fra Stanford University i 1970 viser at denne utvikling bare fortsetter i USA. Stadig færre kvinner i høyere stillinger innen politikk og vitenskap. Vi vet at man gjerne gifter seg innen sitt eget intelligenssjikt. De kvinner som kunne hatt forutsetninger for å ha nådd langt innen egen yrkeskarriere, er gjerne gift med menn som er travelt opptatt, og de blir privat servicebyrå for mann og barn. Og de blir konsumenter og lett slaver av reklamens mange innfall. Betty Friedan gir i sin kjente bok "Myten om kvinnen" den privatkapitalistiske reklame mye av skylden for at den amerikanske kvinne nå er mer opptatt av sitt ytre enn av samfunnsproblemer. Resultatet av denne kjønnsrolleinndeling er frustrasjoner både for menn og kvinner - og for barna. Tomhetsnevrosene tiltar hos de amerikanske kvinner, mennene lider under stress. Mennene ser for lite til barna, kvinnene for meget.

Jeg har tatt eksempler fra USA fordi jeg mener at mye av årsakene til den skjeve rollefordeling vi ser der er å finne i det økonomiske system i USA - et system som ikke er ulikt det Roma-traktaten er preget av. Det er ikke den menneskelige trivsel som er satt i sentrum, det er produksjon, konsum, snever økonomisk "lønnsomhet". Det er ikke de svake man er interessert i. Og man lærer kvinnen opp til å være svak. Hun blir lært opp til å ta seg av de svake og, men hun blir ikke gitt makt og muligheter til å gjøre dette på noe skikkelig vis.

Det finnes et norsk politisk parti som har som slagord: Mennesket i sentrum. Jeg pleier å spørre om hvilket menneske? Det kan vel ikke være den elegante, leder-korrekte mann? Skjønt han har vel stress-symptomer han og under fasaden. Han vil kanskje trives i EEC, i alle fall i de få år han er på høyden av sin makt. Men den lavtlønnede og hans kone og barn? Fremmedarbeideren? Hva med hans familie? Eller hennes familie når han drar til andre land? Har man tenkt på de psykiske vansker man utsetter barn for ved at de enten til stadighet skal omplantes i et nytt sosialt, mulighets og språklig miljø, eller skal leve uten kontakt med sin far? Fri bevegelse av arbeidskraft er et av hovedprinsippene i Roma-traktaten. Prinsippet har som konsekvens at menneskene hele tiden må flytte. Et barn er også et menneske. En kvinne og.

Det kan innvendes med rette at mange av de tendenser jeg har skissert finner vi i Norge i dag. Norge er mannsdominert. Norge er intet barnevennlig land. Disse tendensene er imidlertid sterkere innen EEC, vi vil få enda større vanskeligheter med å kjempe imot dem innenfor EEC enn utenfor. Men det er selvsagt ikke nok at vi holder oss utenfor EEC for at vi skal få en forandring i kjønnsrollemønsteret. Det må en hard kamp til

- 4 -

likevel. Kanskje vi - ved et samarbeid i Norden - ville kunne utrette
en del. Svenskene har i alle fall to kvinner i sin regjering, og finnene
har tre. I Finland er dessuten 25 prosent av Riksdagens medlemmer kvinner.